

ДО ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ

Досліджено існуючі методики оцінки результатів діяльності пожежно-рятувальних служб, від яких залежить ефективність використання державного фінансування на заходи із запобігання та реагування на надзвичайні ситуації; запропоновано економічну оцінку діяльності служб МНС України

В Україні зберігається високий рівень техногенної і природної небезпеки.

Основними причинами виникнення техногенних аварій і катастроф та збільшення негативного впливу природних надзвичайних ситуацій в Україні є [1]:

– послаблення механізму державного регулювання безпеки у виробничій сфері, зниження стійкості виробництва до аварій внаслідок тривалої структурної перебудови економіки;

– недосконалість законодавчої бази, що в нових економічних умовах не забезпечує сталості функціонування виробництва, стимулювання заходів щодо зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій, пом'якшення їх наслідків, а також відповідальності власників об'єктів підвищеної небезпеки за додержання режиму діяльності;

– технічна складність виробництва, великий обсяг транспортування, зберігання й використання небезпечних (шкідливих) речовин, матеріалів та виробів, накопичення відходів виробництва, що є загрозою для населення і довкілля;

– зношеність основних виробничих фондів, особливо на підприємствах хімічного комплексу, нафтогазової, металургійної і гірничодобувної промисловості, одночасне зниження, а у деяких випадках і припинення оновлення цих фондів;

– зниження вимогливості й ефективності роботи органів державного нагляду за станом

техногенно-екологічної безпеки;

– припинення внаслідок фінансових ускладнень реалізації державних програм, що стосувалися реагування на надзвичайні ситуації;

– зниження кваліфікаційного і професійного рівня персоналу об'єктів підвищеної небезпеки.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, ліквідації їх наслідків є Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС України) [2].

Для запобігання надзвичайним ситуаціям у 2004 році МНС України доведені граничні обсяги видатків у сумі 725,5 млн. грн. при мінімальній потребі 1132,4 млн. грн. [3]. Тим більш актуальним є питання ефективності використання коштів для запобігання та реагування на надзвичайні ситуації пожежно-рятувальними службами МНС України. Важливість цього питання підтверджується Програмою запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру [1], в якій передбачено створення методики оцінки ефективності інвестицій у справу запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

Одним з основних результатів функціонування пожежно-рятувальних служб

є розмір збитків, від пожеж та інших надзвичайних ситуацій, яких вдалось уникнути. Але на даний час не існує методики розрахунку врятованого майна, яка була б загально визнаною. Це пов'язано, насамперед, зі складністю розв'язання даного типу задач. Тому при аналізі ефективності діяльності пожежно-рятувальних служб використовуються показники втрат, кількість пожеж та надзвичайних ситуацій, кількість загиблих тощо [4-6].

Наприклад, як свідчать статистичні дані, за 12 місяців 2003 року в державі зареєстровано 61 тис. 280 пожеж та загорянь [7]. Прямі матеріальні збитки становлять 89 млн. 072 тис. грн.; побічні збитки становлять 352 млн. 662 тис. грн. Пожежі забирають життя 3,5 тис. людей щороку.

Щоденно в Україні в середньому виникає 168 пожеж та загорянь, економічні втрати від яких складають 1210 тис. грн.

Однак ці показники є наслідком основної економічної мети системи безпеки: попередження втрат. У ході дослідження на даний час ми аналізуємо та співставляємо кількісні показники, які не можуть у повному обсязі охарактеризувати ефективність діяльності пожежно-рятувальних служб.

На наш погляд, ефективність діяльності пожежно-рятувальних служб повинна також оцінюватися такими показниками, як рентабельність, фондівдача, трудомісткість праці тощо.

На даний час при розслідуванні пожеж ведеться облік врятованого майна [6], але він має недостатньо обґрунтований характер внаслідок відсутності єдиної методики та системи оцінки врятованого майна.

Наприклад, протягом 2003 року на пожежах було врятовано 7518 осіб, у тому числі 754 дитини, матеріальних цінностей на суму більше 883 млн. грн. Крім того, на пожежах врятовано 24354 одиниці будівель, 5891 голову тварин, 7761 шт. птиці, 2901 одиницю техніки, 8372 тонни грубих кормів, 1099 тонн зернових та технічних культур, 157 га хліба на корені.

За кордоном завдяки розвинутим ринкам страхових послуг широко використовується показник ймовірних збитків.

Наприклад, у м. Бірмінгемі (Великобританія) прямі збитки від пожеж за рік складають приблизно 454702 фт.ст., затрати на пожежні підрозділи – 411831 фт.ст., а ймовірні збитки при відсутності пожежних підрозділів (або вартість врятованого майна) – 429823198 фт.ст. [8]. Як видно, ймовірні збитки вище ніж затрати на функціонування пожежних підрозділів у м. Бірмінгемі у 1000 раз.

Таким чином, економічна оцінка функціонування підрозділів пожежно-рятувальних служб повинна виступати в якості необхідного джерела інформації для керівництва пожежно-рятувальними підрозділами. Згідно з отриманими висновками у ході проведених досліджень можна буде більш ефективно використовувати сили та засоби, перш за все фінансові, в умовах недостатнього державного фінансування; проводити перерозподіл сил та засобів для оптимального використання при запобіганні та реагуванні на надзвичайні ситуації; виявляти “слабкі місця” у використанні матеріальних та фінансових засобів тощо. Все це є основою для прийняття ефективного і обґрунтованого управлінського рішення, направленого на своєчасне та швидке виконання основних завдань МНС України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Програма запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1198.

2. Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Указ Президента України від 28 жовтня 1996 року № 1005/96.

3. Бюджет МНС України на 2004 рік.

4. Шкарабура М.Г., Грибенюк Г.С.,

Алексеева О.С. Економіка пожежної безпеки (Навчально-методичні матеріали для вивчення курсу курсантами та слухачами пожежно-технічних навчальних закладів). – Черкаси: ЧПБ, 2001. – 40 с.

5. Определение экономических потерь от пожаров. Методические рекомендации. – М.: ВНИИПО МВД СССР, 1990 г. – С. 38.

6. Наказ № 39 від 29.01.04 “Про заходи щодо організації виконання постанови КМУ від 26.12.03 №2030”.

7. Статистична довідка УкрНДПБ МНС

України за 2003 рік.

8. *Микеев А.К.* Пожар. Социальные, экономические, экологические проблемы. – М.: Пожнаука, 1994. – с.286.

КУЦЕНКО М.А. – аспірант Державної академії статистики, обліку та аудиту

ШКАРАБУРА М.Г. – кандидат технічних наук, доцент Державної академії статистики, обліку та аудиту.